

(Време 16. 9. 2010)

После усвајања компромисне резолуције о Косову Београд чека вести из Брисела, док се уочава очекивани пораст напетости на домаћој политичкој сцени, мада изгледа да се влада осећа мање непријатно него у јуну, под оним хладним тушем саветодавног мишљења Међународног суда правде.

Изгледало је као кад неко на једној кривини доживи удес, па да гас, да би се извукао, па на другој повуче ручну кочницу...

Генерална скупштина УН-а је у четвртак 9. септембра без гласања усвојила резолуцију о Косову коју је, уз супотпис 27 чланица ЕУ, поднела Србија, битно ублаживши текст своје претходне верзије. До тога је дошло на основу договора који је 7. септембра председник Србије Тадић постигао са шефицом европске дипломатије Кетрин Ештон.

Пада у очи да је у новом тексту изостала реченица из преамбуле првобитне верзије српске резолуције: "Водећи рачуна о чињеници да једностран сецесија не може бити прихватљив начин за решавање територијалних питања..." У првој резолуцији стране се позивају да траже "прихватљиво решење за сва отворена питања", а у другој, "дијалог би имао за циљ да унапреди сарадњу, оствари напредак на путу ка Европској унији и побољша животе људи" (види оквир).

Председник Борис Тадић је наглашавао да компромисна формула не садржи признање независности Косова ни на који начин, да је то формула којом се отвара дијалог о будућим решењима, који ће одобрити Савет безбедности УН-а.

За ЕУ је то била нека врста теста способности решавања конфликта. Министар иностраних послова Белгије Стевен Ванакере, председавајући ЕУ, касније је рекао како је поносан на успех који су националне дипломатије и дипломатска служба ЕУ, са Кетрин Ештон, на челу оствариле о тој резолуцији. Постигнут је консензус свих 27 чланица ЕУ, оних које су признале независност Косова и оних које независност нису признале.

ЕМИСАРИ: Председник Тадић је 26. јула на седници Скупштине Србије рекао да се резолуција припрема уз консултације са ЕУ и осталим важним факторима у међународној заједници. После је, како читалац већ зна, Београд, сазнавши да се спрема проалбанска резолуција, два дана после те скупштинске седнице, преко своје мисије у УН предао текст своје резолуције, на шта су почели да долазе сигнали о фрустрацији у западним престоницама. Србија је наставила да лобира за своју резолуцију, а председник Тадић је слао личне изасланике у земље за које је Београд процењивао да се колебају.

Последња јавно изречена процена шефа дипломатије Вука Јеремића говорила је о томе да је постизање већине у Генералној скупштини прилично тешко изводљиво, то јест да Србија неће моћи да рачуна на онолику подршку какву је обезбедила када је упућивано питање Међународном суду правде. На крају августовских ферија немачки и британски министар спољних послова долазе у Београд.

Када је пет земаља ЕУ које нису признале независност пристало на заједничку формулу, наговештено је да ће и Београд пристати на компромис.

На домаћој сцени чуле су се опомене Г17, СПО-а, неке невладине организације и ЛДП-а, да конфронтација с моћним земљама може да угрози интересе Србије, нарочито њене европске послове.

Док је Тадић у Бриселу с Кетрин Ештон уговарао компромисну формулу, шеф дипломатије Вук Јеремић је у Њујорку требало да објасни српски заокрет, и да онима које је убеђивао да прихвате оштрију српску резолуцију сада објасни ову блажу, компромисну. Рекао је, укратко, да Србија неће признати независност Косова, да ми гледамо у будућност уверени да је правда на нашој страни, да су изазови велики, али и наше снаге. Истакао је и да је предложена резолуција фундаментално статусно неутралан документ.

Јеремићев положај у Њујорку морао је бити тежак не само због тога што је морао да објашњава заокрет онима које је убеђивао у чврст српски став и што је имао задатак да брани статусно неутралну резолуцију коју критичари зову "резолуција ни о чему". Док је био у Њујорку у београдској штампи су се појавиле шпекулације с позивањем на неименоване изворе – како се то каже, "у врху власти" – да Јеремића по повратку из Њујорка заправо чека свилен гајтан, односно разговор с председником Тадићем, после

чега би по тим спекулацијама требало да се одлучи да ли ће министар поднети оставку или ће бити смењен. Ако су ти гласови до новинара заиста дошли из врха власти, то је знак прилично велике неозбиљности. Не дезавуише се представник државе у тренутку када је послат у сложenu и осетљиву мисију. Спекулација је после демантована, министар Јеремић је 14. септембра већ био на новом радном задатку, у посети Италији, да би с Фратинијем разговарао и о садржају и циљевима самита влада Србије и Италије који ће се одржати средином октобра у Београду.

ОПОЗИЦИЈА: Када је Влада Србије 8. септембра формално донела одлуку да Генералној скупштини УН-а предложи измењену резолуцију, у саопштењу је наглашавала да је тај компромис са ЕУ у потпуности у складу са одлуком Народне скупштине Републике Србије од 26. јула 2010. Шеф напредњака Томислав Николић, који је дао подршку тадашњој владиној платформи, па и предлагао да се текст тог скупштинског документа ублажи, и који је изјављивао да би он српску резолуцију писао у сарадњи са ЕУ, почео је да се дистанцира – жалио се да га нису ни звали ни питали за мишљење и да их чека да се врате из Њујорка. Бар јавно, није било вести о консултацијама председника Србије с опозиционим првацима пред одлазак у Брисел. Он је, додуше, учествовао у раду српске скупштине 26. јула и регистровао шта опозиција има да каже, а на неке примедбе се и освртао.

Како се и могло очекивати, појачана је конфронтација на домаћој политичкој сцени. Опозиција је најпре најављивала да ће тражити смену министра Јеремића, због понижења које је доживела Србија. На томе је инсистирао ЛДП. Напредњаци су поручили да их не би задовољило жртвовање Јеремића и почели су да атакују на Тадића.

Најоштрији је био Војислав Коштуница, чији ДСС је 26. јула гласао против у Скупштини Србије, а који је заоштрио реторику рекавши да је власт више од две године, нарочито од прихватања мисије Еулекс, заправо прикривени саучесник у процесу прављења лажне државе Косово, да је власт бацила земљу у окове успостављања добросуседске сарадње са лажном државом Косово, и да је тиме Србију ставила у поданички однос и пристала на непрестано уцењивање од стране ЕУ.

Томислав Николић је почео преговоре с Велимиром Илићем (НС) и Александром Вулином (Покрет социјалиста) о укрупњавању опозиционе сцене и плановима за изнуђивање ванредних парламентарних избора, мада није јасно какве ће кораке предузети. ДСС је уобичајено био за сарадњу опозиције, али са извесне дистанце. На основу неких изјава (Дубравка Филиповски, НС) да се закључити да опозиција засад одустаје од

најављиваног митинга, да гледа и чека.

ЛДП је онда стао у заштиту Тадића, поручивши да га не треба кажњавати због европског заокрета.

Тадић је понављао да неће признати Косово, а власт је стављала до знања да има више препрека за чланство Косова у УН-у. Број оних који су га признали је недовољан – од 192 чланице УН-а Косово је признала 71, последње су биле Хондурас и Катар, мада је било најављено да ће после мишљења Међународног суда правде уследити серија признања. У Савету безбедности УН-а, где се две сталне чланице (Русија и Кина) томеprotиве, однос снага је остао исти као и пре мишљења МСП-а. Кинези су се у Генералној скупштини изјаснили за решавање оваквих спорова преговорима а против једностране сецесије, а Руси су констатовали да је резолуција СБ-а 1244 и даље на снази.

Српска страна рачуна на то да "њена ствар" ипак није преломљена преко колена.

У Генералној скупштини УН-а сви су поздравили окренутост ка преговорима – једни зато што Косово признају, а други зато што га не признају. Из излагања после усвајања резолуције видљиво је да су у УН-у остале разлике које су постојале пре резолуције и да то нема много везе са Србијом, већ с тим што је питање сецесије и даље спорно, а у актуелном тренутку свету је мало ко спреман да се због тога конфронтира.

Представници Азербејџана, Венецуеле, Русије, Индије, Бразила и Индонезије изјашњавали су се против једностране сецесије и наглашавали да Резолуција 1244 остаје на снази. Руско министарство иностраних послова саопштило је да је Москва подржала усвајање резолуције УН-а о Косову зато што је она била прихватљива за Београд, да и даље остаје правни основ за трајно решење косовског проблема.

Представници САД, Албаније, Турске и Перуа говорили су у корист косовске независности. Фици се пажљиво изражава о танкој граници која дели деколонизацију и сепаратизам. За Србију може бити непријатно то што је Турска, са којом је Београд ушао у блиске односе, у последњих годину дана била међу државама које су се поново активно експонирале.

ДЕМОНСТРАЦИЈА: Дан после усвајања резолуције о Косову, у Приштини у табору присталица косовске независности влада нескривено задовољство.

Почетак седнице ГС УН-а 9. септембра је иначе каснио више од два сата, јер су се косовски Албанци појавили у сали, а нису били позвани ни од једне државе чланице УН-а. Представници Србије, а затим и Русије захтевали су да косовски Албанци напусте салу, што они нису учинили, одбијајући да уђу у састав било чије делегације. Спор је разрешен тако што су САД, Немачка, Британија, Италија и Француска позвале представнике косовских Албанаца као госте, пошто су им неке од њих намигнуле да дођу. Ове земље су после свечаног објављивања да је ЕУ са Србијом постигла споразум могле својим албанским пријатељима да сугеришу да не компликују ситуацију, али нису, јер им је очито било стало да довођењем косовских Албанаца на Ист Ривер прогласе победу и демонстрирају снагу у покушају да учврсте пољуљани реноме у Авганистану и Ираку.

Мора да је нека несигурна процена око тог питања изазивала и нервозу великих упркос кратком тријумфализму после мишљења МСП-а које је шокирало Београд – зашто би се они толико трудили да зауставе српску оштру резолуцију, ако су били сигурни у резултат, после мишљења МСП-а? После пропасти српске резолуције могли су да избоксују да се поднесе проалбанска.

Ако не раније, они су 2008 у Грузији схватили да може доћи до епидемије "јединствених случајева" и до пораста отпора сепаратизму и вероватно нису били сигурни у исход.

Српски представници су морали да стисну зубе у овом заокрету, који је за Београд можда ипак мање непријатан од оног хладног туша у тренутку када је МСП објавио своје мишљење.

Генерална скупштина УН-а поздравља спремност ЕУ да олакша процес дијалога између страна. Европљани то тумаче као да су добили мандат, па Кетрин Ештон с одбијањем коментарише једну понуду Бан Ки Муна да УН помогну у преговорима. Извлачење преговора из оквира УН-а за Србију може бити проблематично, јер у Савету безбедности има последње упориште. Неки коментатори ипак мисле да ће Албанци тражити да им Американци у тим преговорима држе леђа, на шта би Срби могли да

затраже присуство Руса, мада Руси сада показују извесне знаке увређености.

После споразума са Европљанима председник Комитета руске Думе за међународну политику Константин Косачов је, на пример, изјавио: "Поштујемо њихову суверену одлуку и на том путу им желимо пуно среће." То је знатно хладнија изјава од оне својевремене Путинове у којој се каже да се не може очекивати да Русија брани Косово више од Срба и, вероватно, изражава и руско незадовољство и због искључивања из решавања једног осетљивог светског питања. Косачов каже да се боји да ће Србија изгубити и део своје територије и поштовање у свету после прихватања компромиса са ЕУ, да су на руске понуде дипломатске помоћи поводом нове резолуције власти у Београду реаговале учтивим одбијањем, а да нису прихватиле ни понуде за правне консултације и стратешку подршку групе Шангајског споразума.

Нешто од тог тона осећа се у извештајима руских медија. Глас Русије, на пример, констатује да, што се тиче нада Београда у скорију интеграцију у ЕУ, тешко да су оне постале веће после актуелне одлуке Генералне скупштине УН-а, пошто Брисел има у резерви још многе полуге притиска на Србију – од изручења генерала Ратка Младића до регионализације земље и ревидирања њеног енергетског споразума са Русијом, тешко да ће процес дипломатског увртања руку српском руководству бити обустављен, прогнозира Косачов.

ОБЕЋАЊА: Београд се сада нада да ће из фијоке бити извађена њена кандидатуру за чланство у ЕУ коју је поднела 22. децембра 2009. Уочи дводневног неформалног министарског састанка ЕУ, који је у прошли петак почео у Бриселу, на питање да ли је председнику Тадићу нешто конкретно обећала у замену за попуштање око резолуције, Кетрин Ештон је одговорила одречно: "Ништа му нисам понудила. Само сам указала на то колико је значајно да искористи ову прилику и да крене напред..."

Немачки листови оцењују да је попуштање Србије прилика за нови почетак. "Франкфуртер алгемајне цајтунг" је објавио коментар под насловом "Прагматизам": "Од Србије не може да се очекује да ће у догледној будућности признати Косово. Влада која би то учинила починила би самоубиство. Али, ако изузмемо тај аксиом српске политике, руководство у Београду има простора за делање када је реч о односу према својој некадашњој покрајини. Од подстрекивања сукоба, преко догматског инсистирања на принципима међународног права па све до прагматизма – све је могуће. Током протеклих месеци у политици Београда видели су се делови свих ових опција. Сада је председник Тадић, својим пристанком да из оптицаја повуче тврду резолуцију, показао правац којим ће Србија ићи. Од најављеног дијалога Београда и Приштине не треба много очекивати.

Био би чак добар знак када то не би било нешто спектакуларно. Шанса за трајно помирење Срба и косовских Албанаца вероватно би била највећа када се сада не би разговарало о миру, већ о снабдевању енергијом, о инфраструктури и привредном развоју..."

"Зидојче цајтунг" пише како се мантра "Србија неће да се помири са косовским отцепљењем" после експертизе Међународног суда правде показала као самозаваравање, да та одлука, међутим, није изазвала промену политике Београда, али да је Тадић морао да поклекне када су Немачка и Велика Британија у име ЕУ извршиле велики притисак на Србију којој је дато да бира: или да заједно са ЕУ формулише ослабљену резолуцију или да угрози интеграцију у ЕУ.

"У новој резолуцији више се не говори о 'једностраној сецесији' Косова. Осим тога, Србија је примила к знању мишљење Међународног суда правде. То је нови почетак. ЕУ сада мора да помогне српској страни да прихвати реалност на Косову. Усаглашавање са Бриселом показује да је за политичаре у Београду интеграција у ЕУ много важнија од безизгледне борбе за Косово", закључује минхенски "Зидојче цајтунг".

ПРЕГОВОРИ: Званичници у Београду су током тог натезања понављали да је циљ српског предлога резолуције био да дође до преговора између Срба и Албанаца, а и са евроамеричке стране је понављано да треба дође до преговора. Питање о чему ће се преговарати остало је без јасног одговора, мада у западној штампи преовлађује тумачење да су преговори о статусу практично искључени.

Из европских држава су после свега долазиле изјаве о томе да Србији треба дати позитиван сигнал. Словенија се, која обично настоји да профитира правећи се да посредује у балканским споровима, активирала. Предлог Словеније да се размотри могућност да се од Европске комисије затражи мишљење о спремности Србије да добије статус кандидата за чланство подржало је свих 27 земаља Уније, али је представник Холандије затражио додатне консултације пошто његова влада може обављати само техничке послове.

Председавајући ЕУ Белгијанац Стевен Ванакере је изјавио да ће упућивање апликације Србије за чланство у ЕУ бити на дневном реду наредне седнице Савета Уније за опште послове у октобру. То су потврдили и копредседавајући Шпанац Мигел Анхел Моратинос и Словак Микулаш Дзуринда, који је додао и да се у предвиђеном дијалогу

Београд–Приштина у основи мора расправљати о свему.

Шеф Канцеларије ЕУ у Београду Венсан Дежер оценио је да ће бити потребно пет до осам месеци да Европска комисија утврди став о спремности Србије за добијање статуса кандидата за чланство у ЕУ.

То практично значи да би у октобру Србији могао да буде упућен упитник са око 4000 питања. Црној Гори је требало мање од шест месеци да одговори на питања о стању у земљи, о привреди, правосуђу, политичком систему, заштити околине итд. У Београду влада уверење да је овдашњи административни капацитет већи и да би на њега могло да се одговори и у краћем року, ако не запне око неког политичког питања, којих у упитнику има поприлично (види оквир). Нека ће се вероватно односити на преговоре Београд–Приштина.